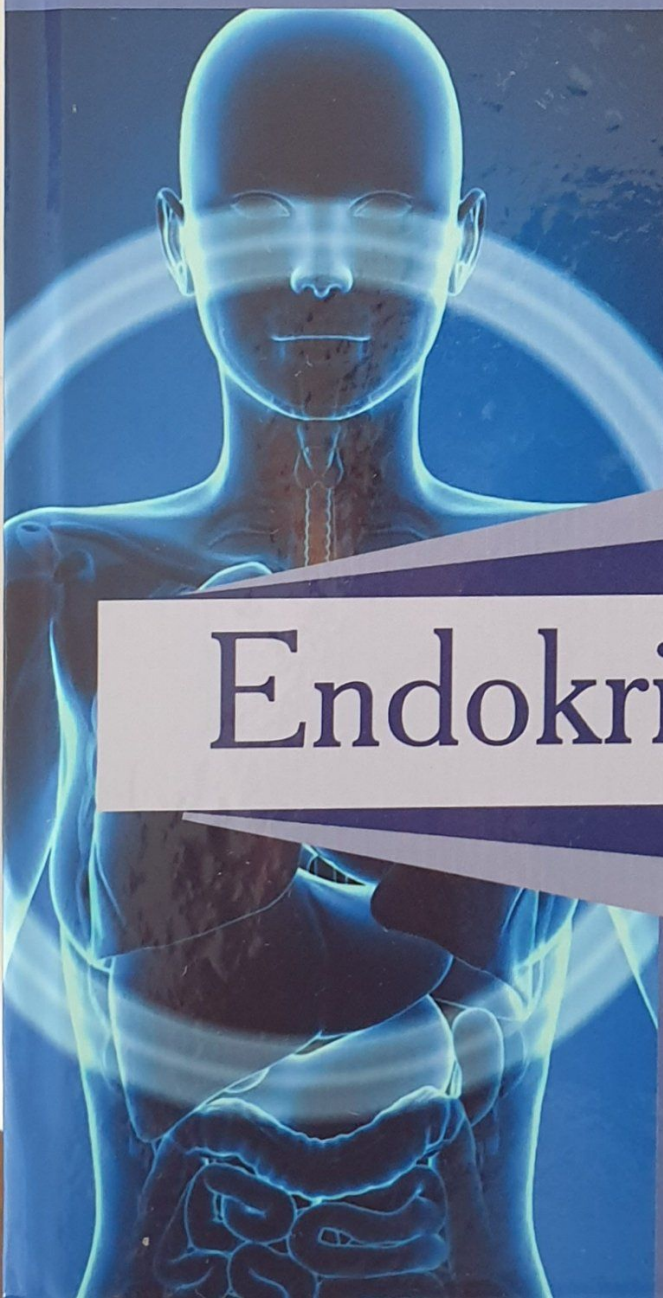

B.X.Shagazatova

Endokrinologiya

Darslik

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

B. X. Shagzatova

ENDOKRINOLOGIYA

*O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi
tomonidan tibbiyot oliygohlari talabalari uchun
darslik sifatida tavsiya etilgan*

*Tibbiyot fanlari doktori, professor
B.X. Shagzatova tahriri ostida*

**Toshkent
Ijod-print
2021**

UO'K 616.43(075)

KBK 54.15ya7

Sh 15

B. X. Shagzatova.

Endokrinologiya: darslik. B. X. Shagzatova. – Toshkent, "Ijod-print" 2021-yil, 464 bet.

Taqrizchilar:

N. M. Nurillayeva – TTA Davolash fakulteti 1-sonli ichki kasalliklar kafedrası mudiri, tibbiyot fanlari doktori;

Z. Yu. Xalimova – ToshPTI Endokrinologiya va bolalar endokrinologiyasi kafedrası professori.

Ushbu darslikda ichki sekretiya bezlari anatomiyasi, fiziologiyasi, gormonlar va ularning ta'sir mexanizmlari to'liq yoritib berilgan. Endokrin tizim kasalliklari, etiopatogenezi, klinik kechishi, tekshiruv usullari, zamonaviy davolash usullari, profilaktik chora-tadbirlar to'la bayon etilgan.

Mazkur darslik tibbiyot oliygohlari talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, undan shu sohada faoliyat yuritayotgan mutaxassislar ham foydalanishlari mumkin.

ISBN 978-9943-6383-7-2

© B. X. Shagzatova 2021

© "IJOD-PRINT"-2021

MUNDARIJA

Kirish	7
I BOB. Gipotalamo-gipofizar tizim kasalliklari (prof. B.X.Shagzatova, dos. D.M.Artikova)	
1.1. Gipotalamo-gipofizar tizim anatomiyasi va fiziologiyasi.....	10
1.2. Gipotalamo-gipofizar tizim kasalliklari	32
1.3. Akromegaliya va gigantizm	33
1.4. Somatotrop yetishmovchilik	45
1.5. Qandsiz diabet	63
1.6. Pangipopituitarizm	67
1.7. Isenko-Kushing kasalligi	72
II BOB. Semizlik, klassifikatsiyasi, etiologiyasi, patogenezi, klinikasi, tashxislash va davolash (prof. B.X.Shagzatova, ass. F.Sh.Axmedova)	
2.1. Semizlik tasnifi	90
2.2. Patogenezi	92
2.3. Kasallikning klinik ko‘rinishi va tashxislash	97
2.4. Qiyosiy tashxisoti	102
2.5. Semizlikni davolashning asosiy prinsiplari	105
III BOB. Oshqozon osti bezi orolcha apparati kasalliklari (prof. B.X. Shagzatova, ass. F.S.Mirxaydarova)	
3.1. Oshqozon osti bezi orolcha apparatining anatomiyasi va fiziologiyasi	115
3.2. Qandli diabet	119
3.3. Qandli diabetning etiologik tasnifi (JSST, 1999)	119
3.4. Gestatsion diabet	124
3.5. Qandli diabet klinik manzarasi	129
3.6. Qandli diabet tashxislash	131
3.7. 1-turdagi QD etiologiyasi, patogenezi va klinik kechishining o‘ziga xosligi	134
3.8. 2-turdagi qandli diabet etiologiyasi, patogenezi va o‘ziga xos xususiyatlari	138
3.9. Qandli diabetni davolash	143
3.10. Qandli diabetning kechki asoratlari	173
3.11. Qandli diabetda xirurgik davoning o‘ziga xosligi	196
3.12. Bemorlarni o‘qitish	199
IV BOB. Qalqonsimon bez kasalliklari (prof. B.X.Shagzatova, t.f.n. M.Z.Muxtorova)	
4.1. Qalqonsimon bezning anatomo-gistologik xususiyatlari	202
4.2. Qalqonsimon bez gormonlarining hosil bo‘lishi, ajralishi va transporti	208

4.3.Qalqonsimon bez kasalliklariga chalingan bemorlarni tekshirish uslublari	213
4.4.Yodtanqis kasalliklar	224
4.5.Gipotireoz	234
4.6.Tug'ma gipotireoz	243
4.7.Yoyma zaharli buqoq (Greyvs kasalligi).....	248
4.8.Tireoiditlar	263
Autoimmun tireoidit	266

V BOB. Qalqonoldi bezi va suyak metabolizmida kalsiy-fosfor almashinuvi buzilishlari (prof. B.X.Shagazatova, ass. F.Sh.Axmedova)

5.1.Qalqonoldi bezlari anatomiyasi va fiziologiyasi. Fosfor kalsiy almashinuvi	272
5.2.Giperparatireoz	285
5.3.Gipoparatireoz	296
5.4.Psevdogipoparatireoz va psevdopsevdogipoparatireoz	303
5.5.Osteoporoz	304

VI BOB. Buyrak usti bezi kasalliklari

(prof. B.X.Shagazatova, t.f.n P.X.Azizova, ass. N.A.Kudratova)

6.1.Buyrak usti bezi anatomiyasi va fiziologiyasi	315
6.2.Buyrak usti bezi kasalliklarining tasnifi	322
6.3.Giperaldosteronizm sindromi	323
6.4.Kushing sindromi	337
6.5.Gipokortisizm sindromi	348
6.6.Feoxromositoma	361

VII BOB. Diabetologiyada shoshilinch holatlar

(prof. B.X.Shagazatova, t.f.n. Sh.K.Yusupova)

7.1.Diabetik ketoatsidotik koma	372
7.2.Diabetik giperosmolyar koma	386
7.3.Laktatsidotik (sut kislotali) koma	390
7.4.Gipoglikemik koma	395
7.5.Tireotoksik kriz	400
7.6.Gipotireoid (gipotermik) koma	406
7.7.O'tkir buyrak usti bezi yetishmovchiligi (Addisonik kriz).....	414
7.8.Feoxromotsitar kriz	420
7.9.Giperkalsiemik kriz	427
7.10.Gipokalsiemik kriz	434
Testlar	451
Glossariy	458
Foydalanilgan adabiyotlar	462